

A bátorság dicsérete

(részlet*)

Pordán Ildikónak

„Valaki egy leopárdot hozott — talán annak a nyúlánk és vérengző fajtának egy példányát, melyet a perzsa vadászok tenyésztenek. Tény, hogy a leopárd kitört a ketrecből. Az álarcos próféta és két társa kivételével mindenki fejvesztetten menekült. Amikor visszatértek, a vadállat már vak volt.”

J. L. Borges

Állok a parton. Kezemben egy lapos kavics, amit a közeli játszótéren találtam. A betonlépcsőkön mindenütt turisták — néhányan hozzám egészen közel —, bámulják a folyót, vagy éppen egymást, szemmel láthatóan jól érzik magukat, és fogalmuk sincs róla, hogy ez a délután ma nem olyan lesz, mint a többi. Igen, hamarosan meghökkentő mutatvánnyal kápráztatom el őket, de még várok egy kicsit. Szeretem ezt a feszültséggel teli várakozást. A sirályokat figyelem, ahogy könnyedén lebegnek a hullámok fölött, majd szinte szárnycsapások nélkül emelkednek felfelé, egyre magasabbra, s végül eltűnnek a szemem elől.

Annyira természetellenes ez az egész, hogy néha félek. Pedig amikor rájöttem, még csak tizenhárom éves voltam, most viszont már harmincegy vagyok, de nem hinném, hogy valaha is sikerül megszoknom teljesen. És gyerekfejjel még tényleg félttem. Heteken keresztül jártam lázmérővel iskolába, amit titokban órán is bedugtam a hónom alá, és reménykedtem, egész nap csak reménykedtem, hogy egyszer lázas leszek anélkül, hogy akarnám. Tulajdonképpen banális történetnek indult. Azt hazudtam anyámnak, hogy

* Az itt közölt részlet egy hosszabb írás elejéről való. Maga a történet a három főszereplő — a narrátor (egy igazi varázsló), *Judit* (egy feltűnően szép és nimfomán-gyanús lány), valamint *a Latzkovits* — fantasztikus kalandjainak lazaszövésszerű leírásából épül fel, s e három ember sorsának összefonódását mutatja be.

beteg vagyok, anyám meg dühös lett, pedig általában egy-két nap vakációt megengedett nekem, de akkor dühös lett, még az ágyam szélére is odaült, nehogy csalni tudjak. Ám a hőmérő így is negyven fokot mutatott...

Nem értettem akkor sem, és őszintén szólva ma sem értem. Pedig sokat ábrándoztam róla, hogy egyszer sikerül elmondanom, de ez eddig még nem adatott meg nekem. Valami romantikus, kocsmai jelenetet képzeltem el. Például lemegyek a Mojóba, leülök egy vadidegen lány mellé a pulthoz, kicsit beszélgetünk, aztán ő rám néz — olyan komoly és csendes szomorúság lesz majd a szemében —, és már előre tudni fogja, amit életemben először neki mesélek el. Igen, így képzeltem el. Aztán egyszer lementem a Mojóba, egy vadidegen lány mellé leültem a pulthoz, és kitaláltam róla mindent. Először a keresztnévét. Elsőre. Utána hogy mikor született, évet, hónapot, napot, ő pedig nevetett, mert a pasasók — ha kevesebb szerencsével is — szoktak így udvarolni. És én még mindig nem árultam el magam. Továbbra is praktikus dolgokról beszéltem, egyetem, szak, az albérletben a konyhabútorok, majd felsoroltam a kedvenc könyveit, mire azt hitte, valahonnan ismerem. Csak a második sör után tértem rá a lényegre. Egy régi-régi történetet adtam elő, egy hétéves kislányról, akinek szánkázás közben az egyik csizmája elveszett, úgyhogy a jobblába teljesen átfagyott, mire hazaért. Mindent leírtam pontosan. Ahogy rohant a bokáig érő hóban, és közben potyogtak a könnyei, ahogy a szánkó nekicsapódott az udvari konténer oldalának, és aztán felborult, beszéltem vagy öt percen keresztül, és közben éreztem, hogy minden szavam telibe talál. Mert az a lány, aki a Mojóban a pulthoz mellett ült velem, az a lány már régen elfelejtette az egészet, de mire elmeséltem, mindenre emlékezett. Láttam a szemét. És iszonyatot láttam a szemében.

Mindenesetre azon a márciusi reggelen, amikor fél hét tájt anyámmal megmértük a lázamat, én sem éreztem túlon túl jól magam. Nyugtalan lettem és sápadt is talán, úgyhogy az orvos — miután a sztetoszkóppal meghallgatta a hátamat és a mellemet, majd alaposan megnyomkodott a hasam körül — szó nélkül felírt mindenféle orvosságokat, noha a dolgot szemmel láthatóan furcsálta némileg. Egy egész hétig nem kellett iskolába járnom. Pontosabban egy egész hétig nem járhattam iskolába, és ez borzasztó volt, még a legádázabb ellenségemnek se kívánnám soha. Egysze-

rűen nem tudtam megválni a lázmérőtől, amit hol a hónom alá dugdostam, hol pedig csak a kezemben tartottam, mint egy ceruzát, és ha akartam, a higanyszál harmincnyolc, vagy épp negyven fokot mutatott, ha meg nem akartam, azt mutatta, hogy makkegészséges vagyok. És hiába próbáltam racionális magyarázatot találni, hiába gondoltam át újra és újra mindent, nem jutottam semmire. S bár nyilvánvaló volt, hogy rossz nyomon haladok, végső elkeseredésemben még új hőmérőt is vettem magamnak, ami cseppet sem volt könnyű feladat. Tudniillik két lázmérőt tartottunk otthon, tehát „merő véletlenségből” nem törhettem egyenként össze őket, amiért is vasárnap délután egy tökéletes balesetet szimuláltam. A konyhaszekrény egyik polca rázuhant nagyanyám kedvenc kávéskészletére, és természetesen a két lázmérő is eltört, minthogy ideiglenesen a csészék mellett tároltuk őket.

Ez volt életem első olyan periódusa, amikor határozottan visszolyogtam magamtól. A testemtől, az én tisztátalan hulló-testemtől, és azok az infantilis hollywoodi filmek jutottak eszembe, amiken már tizenéves fejjel is csak röhögni tudtam, de akkoriban nem volt kedvem röhögni egyáltalán. Minden megváltozott. Az iskolában a tanáraink például azonnal belátták, hogy most igazán súlyos betegségen estem át — egy hétig tornáznom se kellett —, aztán meg azt mondták, hogy végre megkomolyodtam. Egyik pillanatról a másikra jó tanuló lett belőlem, és anyám majd kibújt a bőréből örömeiben. Pedig én csak féltem. Jellemző, hogy három hét alatt átvettem az egész felsős matematikát, noha akkor még hetedikbe jártam, két hónap után osztályelsőnek kiáltott ki a biológiatanár, és a szüleim szabályosan rettegetek a nyári szünettől, nehogy aztán annyiban maradjon az egész. Egyébként a nyári szünetben valóban oldódtam egy kicsit. Először is júniusban felhagytam a hőmérővel való kísérletezéssel, belátván, hogy a dolog teljesen reménytelen. Ez ugyan nem volt különösebben nagy eredmény, viszont végérvényesen megszabadultam egy káros szenvedélytől, és ez akkor nagyon jól jött nekem. Ráadásul sem júliusban, sem augusztusban nem nőttek a karomon pikkelyek, a tükörben is ugyanolyannak láttam magam, mint korábban, vagyis nem történt, és ahogy múltak a napok, egyre valószínűbbnek látszott, hogy nem is fog történni semmi rettenetes. Tulajdonképpen egyáltalán nem történt semmi, és ez valamelyest megnyugtató volt. A vakáció pontosan úgy telt, ahogy máskor szokott. Mindig későn keltem, aztán leadtam nagya-

nyámnak az ebédrendelést, lementem a többiekhez a grundra, vagy napoztam a strandon, és minél kevésbé próbálgattam a testemet, annál könnyebben tudtam elviselni. Valahogy megszelídült bennem a félelem, néha olyan volt, mintha el is múlt volna örökre, és olykor már csaknem sikerült magammal elhitetnem, hogy ezt az egészet megúszhatom ennyivel. Ígyhát csöndben maradtam, s lettem szeptembertől a tanáraim kedvence, amolyan mintagyerek, úgyhogy az osztálytársaim „Kistéglának” kereszteltek el, és rohadt, stréber besúgónak tartottak valamennyien.

Különben ezen kívül még két becenevem volt. Az egyiket a Latzkovits aggatta rám, aki egy időben következetesen „Táltosnak” hívott, ami őszintén szólva bosszantott egy kicsit, lévén meglehetősen lapos poén. A másik becenevemet Judittól kaptam. Augusztus volt, iszonytató hőség — felhőt még mutatóba sem lehetett látni az égen —, mi meg a sétálóutcán flangáltunk fel és alá, ha jól emlékszem, Judit elnyalt két fagyaltot is, majd közölte velem, hogy „egy kis eső igazán jó lenne most”. Akkor nekidőltem egy kirakatnak, és vártam. A láz pedig szétáradt bennem mindenütt, lassan és jótékonyan, ahogy mindig szokott, és én koncentráltam, egyre erősebben koncentráltam, csukott szemmel, mozdulatlanul hosszú percekig, és aztán végre eleredt a zápor. Judit attól kezdve néha „Széltolónak” szólított. És komolyan gondolta, szó szerint, bár ezt rajtunk kívül nem tudta senki más.

Az általános iskolában persze még nem használtam efféle képességeimet. Pedig valószínűleg keltettem volna némi feltűnést, de egyrészt akkoriban még fogalmam sem volt semmiről, másrészt meg bőven beértem azzal is, hogy olyan lehetek, mint a többiek, vagy legalábbis nem sokkal ellenszenvesebb, aki azért a csapatból sem lóg ki túlon túl vészesen, hisz egy normális osztályban szükség van barom stréberekre is. A tanáraim imádtak, a diáktársaim utáltak, anyám pedig ahol csak tehette, eldicsekedett velem. Mindezt szolid apátiával viseltem. A szüleim tavaszra döntötték el, hogy latin szakos gimnáziumban folytatom az általános iskolát, mire én nekiestem az antik auktoroknak. És minél többet olvastam, annál inkább egyedül maradtam. És minél inkább egyedül maradtam, annál inkább gőgössé lettem. Furcsa dolog ez. A többiek azt gondolták, tudják, milyen vagyok, pedig nyilvánvaló volt, hogy még én sem tudom, milyen vagyok. Olyan akartam lenni, mint ők, holott lenéztem, és mélységesen megvettem őket, féltem, és

ugyanakkor erősnek éreztem magam kimondhatatlanul. Kamaszodtam.

Aztán a gimnáziumban ismét megváltozott minden. Év elején még nem ismertük egymást, tehát tiszta lappal indultunk valamennyien, s mert az osztálytársaimnak nem volt rá okuk, hogy bántsanak, az első két évben semmi látványos nem történt velem. Egyszerűen a jó tanulók közé tartoztam, és kész. Azt hiszem, a tanáraink is kedveltek, noha nyilvánvalóan nem érdekelték őket túlságosan, de ez nekem így tökéletesen megfelelt. Amikor szeptemberben a névsor miatt és „csak ideiglenesen” egy ragyás képű és elég ronda lány lett a padtársam, aki mellest nem is volt olyan buta, szóval, szeptemberben még kifejezetten örültem, hogy nem nekem kellett választanom, és teljességgel elképzelhetetlennek tűnt, hogy egy hónap múlva direkt az én kívánságomra ül majd mellém a Latzkovits. A szünetben ismerkedtünk össze, matematikaóra előtt, a harmadik napon. Öt perccel csöngetés előtt a Latzkovits a vállamra tette a jobb kezét, mélyen a szemembe nézett, és mint aki valami nagy és súlyos titkot akar velem megosztani, megkérdezte, hogy „tudom-e, mi az az eseményalgebra”. Nem tudtam. Erre ő rendkívül akkurátusan elmagyarázta, hogy „amennyiben ómega egy eseménytér, és az alpha az ómega olyan eseményeinek (nem üres) rendszere, melyre teljesülnek a szigma-algebrát definiáló követelmények, akkor alphát eseményalgebrának nevezzük.” A definíciót természetesen ő sem értette. Hogy egészen pontos legyen, egy kukkot sem értett belőle, viszont kijelentette, hogy „módfelett tetszik neki.” És ettől kezdve gyakorlatilag folyamatosan zúdította rám megdöbbentő baromságok egész garmadáját, „gondolatait” a fákról, a napsütésről, a vírusokról és a második világháborúról, aztán meg együtt röhögtünk, néha szabályosan potyogtak a könnyeink, és pár hét után be kellett látnom, hogy ez az egész úgy, ahogy van, nagyon jólesik nekem. Egyébként a Latzkovitsot jó darabig mindenki hülyének nézte. Igaz, a hiányosságai valóban elképesztőek voltak, nem tudta a matematikát, sem a történelmet, a földrajzot, vagy a biológiát, és év végén kis híján megbukott. Matekból például én korrepetáltam. És persze sokat meséltem neki okkult tanulmányaimról is, mivel akkoriban az ilyesmi nagyon érdekelt.

Az egész azzal kezdődött, hogy találtam otthon egy könyvet a gnóziáról. Fényes borítójú, friss kiadás volt, de anyám váltig állított-

ta, hogy „életében nem látta még”, nagyanyám meg sohasem vett könyveket. Én erre mit sem sejtve, a lehető legnagyobb nyugalommal kiültem a konyhába, nekikezdtam az első fejezetnek, olvastam vagy másfél órán keresztül, prófétákról, szemfényvesztőkről meg néhány csődöt mondott messiásról, s noha mindez igen jól elszórakoztatott, nem gondoltam, hogy egyszer még fontosnak fogom tartani. Aztán a negyvenedik oldalon rábukkantam egy mondatra. Mintha csak nekem szánták volna. Ugyanis az ominózus megjegyzés egy olyan fickóról tudósított, aki a pletykák szerint előszeretettel cseppfolyósította a rómaiak aprópénzeit, tudniillik a tenyerében, és ez a hír akkor engem eléggé felkavart. Még aznap éjszaka végigolvastam a könyvet. Sőt, hajnalban az első fejezet elkezdtem újra, másnap pedig könyvtárban töltöttem a délutánt, obskurus szakmunkákba lapoztam bele meg lexikonokba, lemásoltam a Gyöngyhimnuszt, és kikölcönöztem a Pisztisz Szophiát. Lelkes voltam. Ráadásul minél többet olvastam, a dolog annál inkább érdekelt, ugyanakkor meg egyre bonyolultabbá is változott, úgyhogy három hét után kihegyeztem a színes ceruzáimat, szereztem egy hatalmas kartonlapot, és nekiláttam „térképet” készíteni. A Legfőbb Lényt egy sárga ponttal jelöltem. A lap tetején. Aztán a sárga pontból apró nyilakat húztam, és rendkívül gondosan, de alig néhány óra alatt lerajzoltam az emanációk rendszerét, Barbélótól meg a Boldogságos Fényszikrától egész az Aiónokig, pirossal külön kiemelve Szóphiát, míg az arkhónoknak kizárólag sötét színek jutottak. Szerettem csinálni. Az abraszaxgemmak miatt még az egyetemi könyvtárba is beiratkoztam, az osztályunkból elsőként és óriási protekcióval, majd a betű- és számmágián keresztül eljutottam a kabbalához, Zóhárt olvastam és a Jezirahból is egy-két részletet. A lehetőségeim nem voltak éppen a legjobbak. Mert bár nagyanyám révén elég tűrhetően beszéltem németül, angol szövegekkel mindig apám feleségét kellett felkeresnem, s ez egyrészt túlon túl időigényes elfoglaltság volt, másrészt meg a legfontosabb könyveket az olvasóteremből nem is lehetett kivinni, amiért is többnyire hoppon maradtam. Mindenesetre az első gimnáziumi év után rákapcsoltam nyáron a latinra — ami amúgy is jól ment nekem —, aztán szeptemberben ismét belevágtam egy csomó új dologba. Előbb Hermész jött, a Háromszor Legnagyobb, utána az alkímiával is eltöltöttem néhány hetet, majd következett az asztrológia, és ezt már komolyabban vettem egy kicsit. Október elején

egy hatvankettes lipcsei kiadásban megszereztem Ptolemaiosz Quadripartitumát, két vaskos kötetet németül, de a legelső fejezetek után kiderült, hogy képtelen vagyok megbirkózni a szöveggel. Pedig még a jegyzeteket is figyeltem. Tiszta szerencse, hogy az egyetemi könyvtárban találtam egy használható lexikont, továbbá találtam egy népszerűsítő könyvet is „csillagászati alapismeretekről”, ám kis híján ebbe is beletört a bicskám. Hogy „a Föld két sarkpontját összekötő egyenes nem áll merőlegesen a Föld keringési pályájának síkjára, hanem elhajlik tőle” és hogy „az elhajlás szöge nem állandó, hanem lassan változik”, azt én egyszerűen nem láttam. Nem tudtam látni. Fél évembe telt, mire felfogtam Ptolemaioszt, azt hittem, belehalok. Ötször-hatszor megrágtam minden mondatot, ismeretlen szavak is akadtak bőségesen, és néha tényleg úgy éreztem, nem éri meg. Viszont a hat hónap elteltével már gond nélkül olvastam Maniliust, szótárral, de latinul, amire külön büszke voltam. És Manilius után Firmicus Maternust vettem elő, majd Gauricust és másokat, bőszen használván közben Vehlow-tól is mind a nyolc kötetet meg azt a százoldalas, gyűjtött kéziratot, amit a Latzkovits ajándékozott nekem. Májusban, a születésnapomra. Ő nem árulta el, én meg elképzelni sem tudom, honnan szerezte, de akkor nagyon örültem neki. Gyöngybetűkkel írott, régi kézirat volt, a helyesírásból ítélve talán még múlt századi, amolyan útmutató a horoszkópgyártáshoz, aminek később még nagy hasznát vettem.

Egyébként az a „buli” a születésnapomon igazán jól sikerült. Apámtól szokás szerint könyveket kaptam, anyám pénzt adott, ráadásul nem is keveset, nagyanyám pedig megsütötte a csokoládétortát, amit annyira imádtam. Tizenhat gyertyát fújtam el a tetején. A Latzkovits még le is fényképezett, sőt, tortaevés közben is ő szórakoztatta a családot, hetet-havat összehordott sejtközi információcseréről és agykutatásról, holott pontosan tudta, hogy apám ilyesmivel foglalkozik. De mindezt olyan kedvesen, olyan fesztelesen csinálta, hogy az előadást kivétel nélkül élveztük valamennyien. Nem volt mindig ilyen szerencséje. Első év végén például matematikából bukásra állt. És a legutolsó órák egyikén, amikor a matektanár kinn a táblánál — egyik kezében hatalmas körző, a másikkban vonalzó — épp egy bizonyítás kellős közepén tartott, szóval, a legutolsó órák egyikén és a lehető legrosszabb pillanatban a Latzkovits jelentkezett, majd minden különösebb megokolás nélkül a maga kedves és fesztelen modorában elszavalta az ese-

ményalgebra definícióját. Fogalmam sincs, mire számított, de a hatás frenetikusnak bizonyult. Az osztálytársaink szinte hörögtek a meglepetéstől — a definíciót nyilván ők sem értették —, a matematár pedig olyan rohamot kapott, hogy híre ment az iskolában, és a Latzkovitsot kizárólag a latin mentette meg a bukástól. Mert latinból nagyon jó volt. Messze a legjobb az egész osztályban, ami nagy dolognak számított, hisz heti hat órában hallgattuk a tárgyat, és mindannyian szerettük, és tanultuk is rendesen. De az igazsághoz azért hozzátartozik, hogy tőlünk elsősorban nyelvtudást köveltetek, és ami mondjuk a történelmet illeti, a Latzkovits egyszer-kétszer ezen a téren is ámulatba ejtett. Ugyanis számára a római történelem a görög után következett, tehát Rómából jóval Nagy Sándor halála után kergették el az utolsó Tarquiniust. És ha az ember szólt neki, akkor annak rendje és módja szerint bosszankodott ő, meg hevesen csapkodta a homlokát, csakhogy ennél többet nemigen sikerült kipurcolni belőle.

A tizenhatodik születésnapomon elhatároztam, hogy hamarosan elkészítem a horoszkópomat. Aztán nyár előtt mégsem álltam neki. Nem emlékszem, miért. Arra viszont emlékszem, hogy teljesen váratlanul — egy júliusi éjszakán, amikor már régen lefeküdtem aludni —, egyik pillanatról a másikra hasított belém a bizonyosság, hogy haladéktalanul most kell hozzáfognom a munkához. Erre felkeltem, és hozzáfogtam, ám csakhamar kiderült, hogy néha jobb nem hallgatni az ilyen megérzéseinkre. Ugyanis nem volt otthon horoszkópábrám. Én meg hülye fejjel, az ösztöneimre hallgatva, nekiláttam csinálni egyet. Körzővel szépen megrajzoltam a köröket, majd szögmérővel és vonalzóval megpróbáltam a háromszázhatvan fokos beosztást megcsinálni, előbb tollal, később meg ceruzával, és a sorozatos kudarcok után csak hajnalban kerültem ágyba. Végül másnap délelőtt a könyvtárban egyszerűen xeroxáltattam magamnak húsz darabot. Utána hazamentem, békésen megettem a nagymamaféle ebédet, és bevonultam a kisszobába. A munkához minden rendelkezésemre állt. Ephemeridát még májusban szereztem egyet, abból a pénzből, amit anyám adott a születésnapomra, az antikváriumban meg sikerült bagóért vennem egy Placidus-féle háztáblázatot. Először a születésem idejét raktam át greenwichi időre. Aztán körülbástyáztam magam táblázatokkal — az ívatszámítási táblázat meg a napi közép- és csillagidő egyenleg táblázat volt a jobb kezemenél, az ephemerida pedig a balnál —,

majd nekifogtam számolni. Szóval, kiszámoltam a keleti hosszúságnak megfelelő időt, a születés helyi idejét, a csillagidőt, a születés helyének csillagidejét, s bár többször elnéztem a számokat, végül mégis eljutottam a *medium coeli*-ig. Tizenöt óra huszonöt perc negyven másodpercre jött ki, ezt sosem fogom elfelejteni. Különbösen a rajzolással már könnyen boldogultam. Az első horoszkópábrát úgy háromkor rontottam el, a másodikat alig egy-két perccel később, de a harmadik kísérlet sikeres volt. Előbb a házcsúcsokat rajzoltam be — az *ascendens* külön kihúzva pirossal —, aztán a bolygók helyzetét meg a fényszögeket, és délután négyre készen lettem az egésszel. Azonnal elrohantam a Latzkovitshoz — körülbelül öt percre laktak tőlünk —, és még frissiben megmutattam neki a művemet, annyira örültem. Erre ő kijelentette, hogy „feltétlenül ünnepelni akar”, meg hogy „feltétlenül sakkozni akar”, s miután a dugi pénzünkből vettünk egy üveg bort is magunknak, kivonultunk a fűvészkertbe a kedvenc padunkhoz.

Az alkoholt mindketten akkor nyáron próbáltuk ki először. Május vége felé a Latzkovitséknál dézsmáltunk meg egy üveg rumot, úgy két decit ihattunk belőle, s mivel a részegséget határozottan kellemes állapotnak ítéltük, nem is hagytuk annyiban a dolgot. A fűvészkertben, a „ronchídon”, vagy lenn a folyóparton ittunk, összesen talán négy-öt alkalommal és mindig csak keveset, úgyhogy a szüleink nem is kaptak rajta minket, bár anyám azért egyszer rájött, hogy cigiztünk. Nem csinált nagy ügyet belőle. És a Latzkovitscsal — különösen így spiccesen —, nagyon szerettem sakkozni, jöllehet a játékstílusunk teljesen különbözött. Egy-egy jó megoldáson én akár másfél órát is gondolkodtam, ő viszont szinte rögtön lépett, és aztán hosszasan szónokolt, leginkább zenéről, amihez — úgy látszott — valamennyire tényleg értett. A legizgalmasabb előadást egy vodkázás után tartotta, amikor is a királyindiai védelem és a fugaszerkesztés „alapvető hasonlóságairól” értekezett, s noha egy darabig azt hittem, csak humorizál, hamarosan kiderült, hogy a téma valóban érdekes. Ő legalábbis érdekesen tudott beszélni róla. Mellesleg még a legelképesztőbb hülyeségeiben is volt valami rendszer, igaz, egy nem minden szempontból következetes, de azért kétség kívül működőképes rendszer, amivel az osztálytársaink négy év alatt sem mentek semmire, és amit csak én ismertem egyedül. Jellemző, hogy még külön bejáratú, saját terminus technicusokat is gyártottunk magunknak, méghozzá né-

metül, mivel a Latzkovits abban az időben klasszikus német filozófiával „foglalkozott”. A tornatanárunk hatására. Az történt ugyanis, hogy másodév elején egy hatalmas focizás után a tornatanár bekísért minket az öltözőbe, s amíg mi tusoltunk, addig ő a maga mélabús, szelíd hangján a szintetikus-apriori ítéletekről magyarázott. Jó osztályunk volt, és a következő tornaórán már nem fociztunk, sőt, attól kezdve alig-alig fociztunk, a Latzkovits meg szerzett egy elég színvonalas kis filozófiatörténetet, s miután körülbelül negyven oldalt elolvasott belőle, szokásos, kedves modorában eljátszotta nekünk a szakértőt. Valahogy akkoriban gyártottuk meg a terminusainkat, melyeknek később csak a rövidítéseit használtuk. Például az SR (vagyis „sinnlose Reime”) értelmetlen rímeket, az RS (vagyis „reimlose Sinnlosigkeiten”) rímtelen értelmetlenségeket jelentett. SR-nek minősült mondjuk az, amikor a Latzkovits az édesanyjától lopott rúzzsal összekent egy járdán parkoló kocsit — „édesanyám rúzsa piros / a járdán parkolni tilos” — és egyértelműen az RS kategóriába tartozott a tárlatvezetési mutatvány. A tízórás szünetben két osztálytársunk — két lány — a folyosó egyik ablaka előtt beszélgetett. Az ablak egy udvarra nézett, ahol mindenféle fák nőttek. Akkor a Latzkovits odalépett hozzájuk, könnyed mozdulattal az ablakra mutatott, és ellentmondást nem tűrő hangon, de ugyanakkor rendkívül szerényen közölte, hogy „a képen fák láthatók”. Aztán egy fél évvel később, egy esős, tavaszi délelőtt, amikor ugyanaz a két lány ugyanannál az ablaknál cseverészett, a Latzkovits azt is tudtukra adta, hogy „a mester túlságosan hígan kente föl a kéket”.

A fűvészkertben, az üveg bor mellett mindenesetre megbeszéljük, hogy a horoszkópábra elemzésével várok még egy hetet. Nagy fába vágtam a fejszét. Az elemzést ugyanis úgy akartam megcsinálni, mintha nem én lennék én, hanem csak ismerném magam, tehát elfogulatlanul, és helyesebbnek látszott, ha ilyen gőzös fejjel, lelkesen nem esek neki. Így hát vártam. Aztán az egy hét elteltével előkapartam a jegyzeteimet, a Latzkovits-féle kéziratot, majd a könyvtárból is kikölcsönöztem két híres „szakácskönyvet” — az egyiket Alfred Witte, a másikat Reinhold Ebertin ollózta össze —, és alig három nap alatt elkészültem a munkával. Az eredmény lenyűgöző volt. A Nap és a Hold trigonja kétséget kizáróan jelezte, hogy tökéletes összhangban vagyok a tudatalattimmal, ezzel szemben a Hold helyzete a Bakban arról győzött meg, hogy sajnálatos

módon elfojtom tudatalatti energiáimat, továbbá, hogy szívesen anyáskodom mások felett, minthogy az anyukám gyerekkoromban túlságosan szigorúan bánt velem. A Nap és a Szaturnusz kapcsolata arra világított rá, hogy az apukám volt szigorú, az ascendens pedig azt mutatta, hogy szívesen apáskodom. Különbösen az ascendensem szerint gyöngéd és figyelmes szeretőnek születtem, akinek a „biztonságot nyújtó otthon” mindennél fontosabb, viszont a Venus a Kosban a Mars uralma alatt állt, tehát a szerelem a számomra csupa harc meg küzdelem, és amúgy is utálok az állandó partnerkapcsolatokat. Természetesen örömmel értesültem róla, hogy gyors a felfogóképességem, de elszomorított (Merkur a Bika jegyében), hogy az új dolgok felfogásához nekem sok idő kell, meg hogy túlzottan tekintélytisztelő vagyok (ascendens), és egyáltalán nem vagyok tekintélytisztelő, hogy csomó dologba össze-vissza belekapkodom, noha hosszabb ideig nem tudok koncentrálni (a Merkur és az Uránusz fényszöge), ugyanakkor pedig feltűnően jól szervezek meg mindent, mivel nagyon is gyakorlatiasan gondolkodom.

Egyébként az asztrológiának később mégiscsak vettem némi hasznát. Egyetemista koromban ugyanis szereztem egy számítógépes programot, amelyik a horoszkópábrát pár adat bepötyögése után három másodperc alatt megcsinálta, úgyhogy a szeretőim gyakran kaptak tőlem ajándékba ilyesmit. Őszintén szólva néha még vissza is éltem a tudományommal. Mert ha egy lánynak azt mondom, „hagyja ott a régi és stabil fiúját, és válasszon engem”, az olyan hülyén hat, de ha bizonyos fényszögekre és bolygóállásokra hivatkozva bebizonyítom, hogy „jelentős választásai egyúttal sikeres választások is lesznek”, akkor az meglehetősen elegáns. Persze az ábrák elemzéséhez abban az időben már nem használtam szakirodalmat, részben lustaságból, vagy mert olykor valóban nyereszedni akartam, bár többnyire egyszerűen csak kedveseket írtam. Nehézséget mindössze az jelentett, ha olyan lánynak készítettem horoszkópot, akit nem ismertem. És egyszer-kétszer ez is előfordult. Húszéves korom óta gyakorlatilag folyamatosan voltak barát-
nőim, méghozzá sohasem egy, hanem egyszerre több is, aztán ott voltak még az úgynevezett „futó kalandok”, az „időről-időre megújuló kapcsolatok”, és ennyi nőre nem lehetett mindig figyelni. A szeretőim számát eleinte háromban maximáltam (ez azonban semmit sem jelentett), majd négyben (ez sem jelentett semmit), bizonyos sztereotip fogásokat is kialakítottam — mondjuk, hogy kivel

melyik kocsmába járok, a város mely pontján beszélek meg randevút stb. —, de jónéhányszor mégis rajtakaptam magam, hogy keverem a dolgokat. Rengeteget hazudoztam. Továbbá új barátóimnek szívesen meséltem a régiekről, így szükségképpen a régi hazugságaimról is, és egy idő után már nem tudtam eldönteni, hogy valamelyik hazugságomat kinek hazudtam, és kinek csak beszéltem róla, ami alkalmanként elég kínosnak bizonyult. Horoszkópot viszont bárkinek csináltam. És ha egymás után kilenc állításom is abszolút mellétrafált, akkor sem estem kétségbe, hanem a leghatározottabb hangon kijelentettem, hogy „ezek pusztán lehetőségek”, ezzel szemben ha a tizedik megfelelt a valóságnak, márpedig a tizedik csak megfelelt, akkor a helyzettől függően komolyan, vagy tréfásan, de hasonlóképpen határozott hangon közöltem, hogy „lám-lám, az asztrológia mennyire komoly tudomány”. Azért az ikrek kis híján még így is kifogtak rajtam. Mert zseniális magyarázatok ide, zseniális magyarázatok oda, az asztrológia szempontjából ikreknek nem lenne szabad születniük. Különösen nem olyanoknak, mint ők.

Az egyetem befejezése előtt, nyáron ismerkedtem meg velük, amikor bizonyos hivatalos ügyek elintézése után egy gyorsvonaton hazafelé utaztam a fővárosból. Valahol félúton szálltak fel, dél körül, és én nagyon örültem nekik. Emlékszem a hatalmas bőröndökre, amiket a csomagtartóra én préseltem fel helyettük, a hőségre, a félig leeresztett ablakra, meg ahogy a huzat néha a hajukba kapott, egyszóval minden kellemes volt, amilyennek én szeretem. Ma is magam előtt látom az egészet. Kicsit jobbfelé, az ablak mellett egy szőke lány ül szemben velem. Rövid, fekete szoknyát visel, a jobb kezében egy almát tart, amibe még nem harapott bele, a balban pedig egy egyetemi jegyzetet. „Areális nyelvészeti tanulmányok” — ez volt a címe. Tőlem balra, fejét a kupé ajtajának támasztva, szintén egy szőke lány ül. Rövid, fekete szoknyát visel, a jobb kezében egy almát tart, amibe még nem harapott bele, a balban pedig egy egyetemi jegyzetet. Tényleg kellemesen utaztam. És bár egy percig se hittem, hogy pusztán azért, mert testvérek, olyan igazándiból is hasonlítanak, az azért meglepett, hogy ez a látszatra teljesen egyforma két lány — jó darabig még akkor is összekevertem őket, amikor már a szeretőim közé tartoztak mind a ketten — szóval meglepett, hogy ez a két lány valójában mennyire különbözik. Viszont horoszkópot mindentől függetlenül

nekik is gyártottam, és ma is büszkeség fog el, ha erre gondolok. Igazi mestermunka volt, legalább hat órámba került.

Okkult tanulmányairól a Latzkovitson kívül másnak sem a gimnáziumban, sem otthon nem beszéltem. Egyedül apám feleségét avattam be valamennyire, őt is csak az angol szövegek miatt, ám hogy ez az egész miért érdekel annyira, azt nem árultam el senkinek. Őszintén szólva én magam sem értettem. Tény, hogy szerettem csinálni, mondjuk mert szépnek találtam, és amit olvastam, az kétség kívül hasznomra vált, de komolyan nem vettem soha. Harmadikos koromig még a testemmel se kísérleteztem, noha a horoszkópom elkészítése után egyszer azért a Latzkovits nélkül is kimentem a roncságyra, két deci vodkával, továbbá vittem magammal egy vasszeget, mivel ki akartam próbálni azt a „tenyérbenmegolvasztós” mutatót. Aztán nem próbáltam ki. Ott ültem vagy másfél órán keresztül, én, a tizenhat éves gimnazista, a kitűnő tanuló, aki elég jó latinból is, a járóelőket figyeltem, meg a gépkocsikat, ahogy elhajtanak a gabonakutató felé, és mindez olyan reálisnak látszott, olyan kézzelfoghatónak, hogy a végén a vodkát is bontatlanul vittem haza. És éreztem némi csalódást. Tulajdonképpen aznap délelőtt, teljesen ötletszerűen találtam ki az egészet, ami ahhoz képest furcsa egy kicsit, hogy annak idején mennyire féltem. De ott, a roncságyon nem féltem. Egyszerűen csak nonszensznek tűnt ilyesmivel foglalkozni, és valahogy annyira illetlennek, hogy a kísérletet már csak szeméremből is el kellett halasztanom.

Decemberig. Tudniillik akkortájt jöttem össze Judittal, és ez mindent eldöntött végérvényesen. Tehát: Judit harmadik elején, szeptemberben került az iskolánkba, ő volt a legszebb lány, akit valaha láttam, és a legjobb szerető. Kisebb-nagyobb megszakításokkal több, mint tíz éven át tartott a kapcsolatunk, és ez alatt az idő alatt többször megfordult a fejemben, hogy akár együtt is lakhatnék vele. Nagyanyám testvérétől még gyerekkoromban örökölttem egy két és fél szobás, eléggé lerobbant lakást, amit anyámék kiadtak albérletbe, és amit a gimnázium befejezése után én magam vettem birtokba. Az összegyűlt pénzből szépen felújítottam, kicseréltem a bútorokat, majd beköltöztem a felszobába, a két nagyba meg ismét albérelőket fogadtam, úgyhogy az egyetem nem került túl sok pénzébe a szüleimnek. Mindennek ellenére Judit tartósan sosem lakott velem. Igaz, gyakran aludt nálam, olykor

egyfolytában heteken keresztül, de még ilyenkor is otthon tartotta a ruháit meg az összes személyes holmiját — legfeljebb két-három napra való cuccot hozott magával —, és ha másért nem, a postát megnézni minden délután hazaugrott. Nem bántam, hogy így alakult. Én ugyanis rendkívül pedáns vagyok, kimondhatatlanul utálok a kuplerájt, ha poros az íróasztalom, a lemezjátszót is mindig letakarom használat után, és Judit néha tagadhatatlanul zavart egy kicsit. Azt meg kifejezetten nem szerettem, amikor a konyhában ügyködött. Hogy az evőeszközöket csak félig mosogatja el, a földre söpri a morzsát, és mindennek tetejébe még a befőttekbe is beleiszik, pedig mindez annyira jellemző volt rá, hogy akár szerethetem is volna. Sosem fogom elfelejteni, amikor egyszer hétvégén csirkehúst sütött. Előbb besózott néhány combot — úgy számoltuk, négy darab kettőnknek elég lesz —, aztán segített krumplit pucolni. És krumplipucolás közben megéhezett, beleharapott az egyik húsdarabba, majd pár perc múlva beleharapott még egyszer, és végül nyersen megette az egészet. Ő ilyen volt. Ha a reggeli kapkodás közben leejtett egy szelet kenyeret, simán felvette, és megkente vajjal. Ahogy én is meg általában mások is. Az ember persze tudja, hogy ez higiénés szempontból nem helyes, érez valami bizonytalanságfélét, valami halvány, jelen esetben csak nagyon halvány viszolygást, amit Judit sosem érzett. Mert számára az étel ételt jelentett, a kosz pedig koszt, ami ugyan semmiképpen sem enivaló, viszont ugyanúgy természetes, mint egy szelet kenyér. És ezért söpörte a morzsát a földre, hagyta szanaszét a holmiját, ha úgy alakult, ezért ivott bele gondolkodás és bárminek kétely nélkül idegenek poharába, ezért volt tapintatlan, erőszakos, olykor határozottan ostoba, és részben ezért volt annyira vonzó meg csodálatos. Mások nem mindig vették észre ezt. Hogy a nők nem bírták elviselni — Ajse egyenesen irtózott tőle —, azt még megértettem. De hogy az okosabb pasasok közül is elég sokan csak egy feltűnően szép és meglehetősen könnyűvérű lánynak nézték, akivel azért nagyon jó lenne eltölteni egy-két éjszakát, az sehogy se ment a fejembe. Ugyanis annyira látszott rajta, hogy milyen, amennyire ez egyáltalán látszhat valakin. A mohóságán, a mozdulatain, azon, ahogy megfogott egy csészét, ahogy másképp fogott meg egy csészét, mint a többiek, vagy ahogy mondjuk megkomponálta az arcát. Erről sem tudott leszokni. Ha szomorú dologról beszélt, akkor ehhez olyan gyászos arckifejezést öltött,

aminél gyászosabbat már nem is lehet, ha egy banális búcsúzkodás alkalmából elkészönt valakitől, hát úgy köszönt el, mintha találkozásra nem lenne mód soha többé, s közben szabályosan látszott, ahogy beállította a vonásait. Huszonnyolc évesen halt meg, vagyis nagyon fiatalon. De azért korántsem gyerekfejjel, és egy idő után az efféle gesztusait az emberek néha kinevették.

A gimnáziumban való megjelenése mindazonáltal pár hét alatt hatalmas felfordulást okozott. És nem az volt megdöbbenő, hogy mi, diákok, generálisan beleszerelmesedtünk, hanem hogy a tanárok közül is többen beleszerelmesedtek. Az általános tagozatú osztályba járt, ezért nem figyelhettem meg, de a nyakamat teszem rá, hogy órán is egyfolytában szemezett velük — talán még a hülye és öreg „Gömböcskével” is, aki a kémiát oktatta nekünk —, és a hatás nem olyan volt, mint amilyen hasonló esetekben lenni szokott. A hatás egyszerűen lenyűgöző volt. Futballozás helyett például már nem „Az ítélőerő kritikáját” olvastuk, hanem előbb Ficinónak a szerelemről írott traktátusát, majd Platónt vettük elő — természetesen a „Lakomát” —, és a tornatanár olyan szenvedéllyel, olyan hévvel magyarázott, mint korábban soha. Aztán novemberben, amikor kiderült, hogy Judit az irodalomtanárunk szeretője lett, azé a műveletlen és nagyképű baromé, akit a Latzkovits olyan kimondhatatlanul megvetett, szóval, novembertől kizárólag sztoikusokkal foglalkoztunk. Zénónnal, Kleantésszel, Khrüzipposszal meg a latinokkal is, kivált Ciceróval. Pedig a tornatanárunknak nem is lettek volna olyan rossz az esélyei. A lányok határozottan jóképű, vonzó pasasnak tartották, és ha csak egyszer sikerül magát kicsit összeszednie, ha csak egyszer felképeli a gimnázium táhó igazgatóját, vagy lelöki a lépcsőn, akár boldog is lehetett volna. Csakhogy ő gyáva volt, és irtózott minden ilyesmitől.

Szeged

Latzkovits Miklós

Érmezei – Rauschenburgen: A Föld emlékezete I-IV.